

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 4
HÄFTE 16
1917

Ledig annonsplats!

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 141 vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

VÄRK OCH INFLAMMATION.

Till **lindrande** och **hävande** av värk och inflammation, förorsakade av **insektsstyg**, **försträckning**, **kontusion** eller **andra yttre skador**, är Salubrin ett så verksamt medel, att de, som använt det ändamålsenligt, icke vilja vara i saknad därav, vare sig i sina hem eller på sina resor. Partilager hos

GEIJER & Co, STOCKHOLM

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR
alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

15 OKTOBER 1917

HÄFTE 16

N o g!

En gammal erfaren stadsläkare, som satt vid en sjuksäng, tillfrågades av patienten om resignationen inför döden föreföll ofullständigare hos sådana människor, som till synes hade det gott här i livet, eller om de armaste och "de lyckliga" i detta fall förhöllo sig ungefär lika. Läkaren svarade, att med undantag för en eller annan levnadsfrisk ungdom, som överraskats av en dödande sjukdom, var hans erfarenhet den, att så gott som alla, då de gingo bort, i själva verket "hade fått nog".

Detta lilla "nog" kallar till liv hela serier av bilder ur det förgångna. I blixtbelysning skymta så många bortgångna, som lämnat ett andligt arv efter sig. Beethoven, utan möjlighet att höra en ton av sina odödliga harmonier. Chopin med det sönderslitna väsendet, härjat av passionen, redan vid fyrtio år förtärd av sin lidelsefullhet. Heine i sin grav av kuddar. Flaubert, konstnären med dubbellorgnett, som såg sitt släktes brister för skarpt för att älska det en smula och som isades till döds av sin egen kyla. Tolstoy, den nya tidens bättringspredikande profet med det kärleksfullt brinnande hjärtat, jagande

bort från hemmet och de sina för att dö i enslighet. Wallin, sitt fosterlands uppburne son, på sitt yttersta suckande: "jag går, jag har föga njutit av livet". Strindberg, den stormande titanen, med om bibeln stillsamt knäppta händer. Manne inte dessa och tusen deras andliga jämbördingar hade fått nog, då i dödens skymning varje livets färg plånades ut. — Så ilar tanken genom kyrkogårdars gröna gömmor, där "vardagsmänniskor" jordats med och utan prakt. Här den fromma grevinnan med sitt av en son krossade hjärta, för vilket en andans man fann denna lindrande balsam: "så många böners barn kan ej gå förlorat". Och där bondhustrun, "som ingen hade sett skratta". Övertalad till giftemål med en rik odugling blev hon mor till på olika sätt undermåliga barn. Här föräldrarna till en ung son, som av dumhet och okynne hatat en person av kunglig familj och blivit för alltid landsförvisad. Det stackars paret hade sina hjärtan på andra sidan Atlanten så länge livet räckte. Och där en ung man, som drömde om höga och sköna ting och trodde sig kallad att uträtta något vackert i värl-

den. Snabbt svängde lyckans hjul och gav med ens åt okänt namn en klang, som hördes vitt omkring. Han tänkte då: härnäst, härnäst är turen min. Alltjämt rullade framgångens char förbi med nya utkorade, smyckade med blommor. Blekt smålog han ännu: en annan gång jag åker där, för mig det röda rosenregn. Han fick ett rosenregn — på kistan. Som så många före och efter honom.

Står den enskilde under en ofrånkomlig lag, ett lidandestvång, utan att han förstår en direkt mening med detta oundkomliga något, så synes en lika lag given för mänskligheten i dess helhet. Ett lidandesmått, fördelat olika på de olika epokenas folk, som vart i sin mån bereda det kommande utan att tydligt kunna se eller förstå vad detta kommande innebär, vad av det förhandenvarande, som skall multna bort som odugligt, eller vilka nybildningar med världsomvälvande livsstyrka, som skola framalstras,

Det finaste, det längst verkande i tradition och historia verkar ju i oss som instinkt och handlingssätt. Men det sämsta i historia, det felaktiga i kultur ha väl också satt märken i oss. Och slutligen kommer revolten mot det som stänger vägen för en ny riktning. Vi som nu leva börja äntligen revoltera mot ett evigt återvändande till kriget som ett nödvändigt led i det världshistoriska arbetet. Vi — åtminstone vi kvinnor — börja tänka, att vi måste bryta med det förgångna, att vi måste övervinna detta hinder för ett verkligt framsteg i kultur. Vi vilja inte tåla någon kompromiss med det förflutna.

Och dock — skola vi uppleva annat än kompromiss? Men skall den åtminstone dö med oss? Siffror tala bättre än ord.

I publikationen "Kriegschronik", som regelbundet kommer ut var månad, synes i augustihäftet för 1917 denna "försiktigt" utförda sammanräkning av "Die Menschenverluste der Entente" till den 31 juli 1917: ryssar 9,500,000, fransmän 4,400,000, engelsmän 1,600,000 (indier oberäknade), italienare 1,600,000, belgier 240,000, serber 500,000, rumäner 300,000, summa 18,140,000. I dessa 18 miljoner äro även de fångar, som befinna sig i centralmakternas händer, inberäknade. De utgöra i runt tal 3,000,000. Centralmakternas förlustsiffra är icke angiven, men proportioner kunna tänkas. Vad som däremot undandrar sig all statistik är antalet civila offer, de otaliga som — å båda sidor — duka under för sorg, sjukdomar och nöd.

Liksom det på sin tid blev nog av blodiga offer till gudomen, då mänskoanden steg till nya höjder, som det blev nog av mänskoföraktet i antikens slaveri, av grymheten i inquisitionens tortyrkamrar, av intoleransen, uttryckt i kättarbålen, så måste en gång krigets månghövdade hydra, med olycka utströmmande ur vart och ett av dess gap, bli avskydd så som de redan övervunna gräsligheterna avskys av oss.

Skulle man inte kunna tänka, att åtminstone den europeiska världen vid detta laget kunde hunnit den punkt, där den fått nog?

Det är tron och den allena som försätter berg. Och vi kvinnor släppa aldrig tron på det godas slutliga seger.

Om vi tidigare förstått och kunnat arbeta för denna tro på något effektivt sätt, hade kanske våldets former nu varit mindre grymma än de äro.

Ni mödrar därute i världen, där tillvaron är svept i svart, med nyfödda krigsårens barn på armarna, det enda som kan hjälpa er att hålla ut är tron, att vad ni nu lida, det skola edra barn undgå. Förstörda nejder skola blomstra på nytt, i fredliga dalar skola åter hjordar gå lugnt i bet och idoga människor le åt sina flitiga händers verk. Det sönderskjutna, raserade, krossade är utplånat. De ögon, som sett så mycket elände, att de slutligen inte längre sågo något alls på denna jord, ha slutits för alltid. De hjärtan, som klappat i ständig ångest, tills de brusto, ha längesen

multnat. Men ur miljoner sjäalars samfällida lidande steg äntligen en mognad tro fram i handling — från det att krig varit folkens livsvillkor, blev fred det oeftergivliga villkoret.

Det har sagts, att frihandel skulle vara den enda möjliga fredsstiftare, att Europas fredliga framtid skulle bero på frihandeln. Men skola nationerna unna varandra frihet i handel utan att den allmänna stenhårda materialismen undergår förvandling — det är frågan.

Att odla hjärtats mark till högre bördighet än vad tjugonde århundradets skörd utvisar, det måste bli ett nytt släktes nya gärning. Av den gamla odlingsprincipen — mig och mitt — har världen fått nog.

METTA GREGER.

Rösträttsdagen 1917.

När rösträttsföreningarna förlidet år firade den 7:de oktober, Birgittadagen, för första gången som "sin dag", korad framför andra på grund av dess stora historiska minne, mot vilket en sen tids kvinnors rättfärdighetskrav skulle stå fram i sin styrka och sitt berättigande, trodde väl innerst de flesta, att den dagen just inte länge skulle behöva bli en agitationsdag för rösträtts-saken. När den 7:de oktober 1917 gick in, stodo vi dock i yttre måtto på samma punkt av ouppfyllda strävanden. Åter hade riksdagens första kammare förkastat förslag om rösträtt för kvinnor. För oss var det blott att åter och

åter igen tala ut vår besvikelse och framföra vår rättmätiga begäran.

Rösträttsdagen 1917 blev också det samlade uttrycket för detta. På mötena över allt Sverges land blev detta fastslaget i följande resolution:

Svenska kvinnor, samlade till möte Birgittadagen, uttala sin djupa harm över första kammarens vägran vid innevarande års riksdag att godkänna ens en begränsad lösning av kvinnornas rösträttsfråga. Riksdagen har tidigare begärt bevis på att kvinnorna verkligen önskade medbestämmanderätt i landets angelägenheter; kvinnorna svarade med massopinionsyttringen 1914. Riksdagen begärde en allsidig utredning; k. m:t skaffade en sådan utredning 1911. Samtliga andra nordiska länder ha givit sina kvinnor rösträtt och valbarhet: under krigsåren ha i Förenta

staterna kvinnor i 7 nya stater erhållit rösträtt vid presidentvalen; 6 stater i Kanada ha givit kvinnorna full politisk rösträtt; i Österrike och Ungern förberedes reformens upptagande å respektive regeringars författningsprogram; i England, Ryssland och Holland står frågan inför sin omedelbara lösning.

I Sverige är denna fråga minst lika mogen för sin lösning som i dessa länder; vi begära att den antages såsom vilande redan vid nästa riksdag, så att Sveriges kvinnor icke längre behöva vänta på denna gärd av rättvisa.

Av de många, värdigt hållna mötena äro vi här endast i tillfälle att nämna Stockholmsföreningens, som ägde rum

i K. F. U. K:s stora sal. Här framförde d:r Lydia Wahlström i ett briljant föredrag sina tankar om Kvinnorna och de politiska strömnin-garna, och Elin Wägner drog upp linjerna för vad kvinnorna kunna göra för att omfatta och bära upp en ny mänsklighetens livsriktning — Medan vi vänta, i detta eländets tid.

Och medan vi vänta, har nu den inrepolitiska nyorienteringen gått i riktning som synes säkerställa vårt rösträttskrav till en kommande riksdag!

Kvinnornas krig mot kriget.

Så hopplöst, så resultatlöst synes det, Kvinnornas krig mot kriget. Vad ha de uträttat i dessa tunga, långa år, under vilka det ohyggliga ohejdat rullat vidare slukande mänskoliv, lycka, tro och hopp? Vad finns att peka på av gärning och framfärd mot det uppställda målet?

Så gott som intet, detta är den enkla sanningen. Och dock, bakom det som kan tagas på, osett, under det som kan skönjas, ligga åter och åter nedbrutna ansträngningar, åter och åter kvävda försök. I det tysta har mycket förberetts, som inte fått komma fram, mycket förötts av vilja och kraft att verkligen uträtta något.

Kanske ändå intet alldeles förött och förolyckat! Om även betaget den kraft, som i -dagen burna och hoppfullt stödda företag ha i sig själva, finns det något i denna strandade strävan, som lever och i sig bär växt. Sjalarnas

brinnande önsknings efter och vilja till ett nytt, annat tillstånd än det, som lett till tidens förfärliga katastrof, måste dock efterhand mätta atmosfären med något av detta nya, och det som nu endast kan tränga fram som ord blir en gång till mera. Under tiden få vi taga vara på orden, och ännu icke fråga efter gärningen, som icke tillstodjes att få bli till.

Den internationella kvinnokongress, som förbereddes till denna sommar i Schweiz, hör till de planer som icke fingo bli verklighet. Den franska grenen av den internationella kvinnokommittén för varaktig fred har i en schweizisk kvinnotidning funnit rum för de ord, i vilka den tänkte sig att kvinnornas fredsönsknings skulle läggas fram genom kongressen. Vi lämna här plats för dessa.

*

En stor lögn ligger till grund för varje krig, säger denna franska kvinn-

liga fredssektion, nämligen den. att krig är en tillåtlig, till och med nödvändig form av mänskligt handlande.

Mänskorna uthärda kriget, mördandet, endast genom att humanisera det.

Och de humanisera det på tvenne sätt, för det första genom att pålägga mördandet s. k. humana bestämmelser, för det andra, och framför allt, genom att tillskriva mördandet orsaker, mål och verkningar, som ursäktade det, såsom t. ex. att det igångsattes till skydd för mänskligheten och dess framåtskridande.

Dessa lögner och detta misstag ha nu sin nått höjdpunkten, då i namn av mänskligheten alla regeringar, presidenten Wilson däri inbegripen, draga in sina folk i kriget och fasthålla dem där.

Kvinnornas främsta plikt är därför i dag, mera än någonsin, att avslöja och bekämpa dessa gängse lögner, genom vilka mänskorna mutas till dödande. De måste inse och även uttala den meningen, att på intet sätt och i intet fall krig, vilket betyder förintande av människor, låter förena sig med mänsklighet. Mänskligheten når aldrig upp till seger genom kriget, den måste alltid och med alla medel sträva efter att uppnå seger över kriget.

Till vinnande av den segern måste alla länders kvinnor viga sina krafter.

De måste oförtröttat kämpa för: att föra det nuvarande kriget till fred; att förvandla det nuvarande hatet i förtroende och samförstånd; att i den avgörande stunden säkerställa freden.

I. Fredens uppnående.

“Först måste kriget föras till slut“. Så talade presidenten Wilson i mänsklighetens namn den 22 januari 1917. Mänskligheten fordrar i och med folkens djupaste innersta önskningsfreden.

Hur kan man i mänsklighetens namn framhärda i kriget? Genom att man genom kriget skiljt av mänskligheten i två fiendliga läger, vilka båda betrakta varandra å ömse håll som den förkroppsligade krigsviljan, orättfärdigheten och ondskan, med vilka mänskligheten inte kan ingå förbund. Så övertygas varje folk, att innan fred kan slutas har kriget en uppgift att fylla, nämligen den att krossa det onda, d. v. s. fienden.

Därför vidhålla också regeringarna, att fredens timma ännu inte slagit. Ingen fred förrän fienden blivit tvingad att erkänna sina fel och sin moraliska mindervärdighet. Ingen fred förrän han förklarar sig besegrad, såsom ångrande syndare, förrän han erbjuder offentliga bevis på sin ånger — återupprättelse, skadestånd, garantier. Och dessa villkor för förhandlingar kan endast en segrare framställa. Därför måste man segra, segra för att straffa. Utan nya massakrer och en för fienden förödmjukande fred vore mänskligheten vanärad.

Det är på tiden att alla länders kvinnor resa sig mot denna lögn, mot denna illusion av varaktighet i en fred, som bygges upp på den enes seger och den andres straffande.

De måste framför allt fasthålla vid president Wilsons outplånbara ord, även när han själv förnekar dem: “Varje verklig fred måste vara en fred utan seger. Segern har en fred i följe, vid

vilken segraren uppställer villkor för den besegrade ... en sådan fred kan endast antagas genom förödmjukande ... den skulle framkalla hämndkänslor, som gjorde den till en osäker fred. Endast en fred mellan jämställda kan bli varaktig ... För nationerna är en billighetens och rättfärdighetens ande likaså nödvändig vid åstadkommandet av fred, som den är det vid ordnandet av territoriala frågor och ras- och nationalitetskonflikter.“

Kvinnorna måste taga folken ur den villfarelse, i vilken man störtat dem och som för varje folk medför, att det begär det andras underkastelse och bestraffning.

De måste bryta igenom den ring av förakt, misstroende och smädande, varmed folken kringgärda sig i stället för att de skulle göra klart för sig, att de alla, den ene som den andre, bedragas.

Man söker freden förgäves på slagfälten och även förgäves i regeringarnas högtidliga försäkringar. Krig tändes alltid åter krig. Det måste i sig självt besegras. Ingen fred utan andarnas besvärjande!

Man kommer inte heller ett steg närmare freden, om man före förhandlingarnas början begär få veta de bestämda medgivanden, som kunna avtvingas motståndaren, ty detta vore att behandla honom ovärdigt.

Den åter, som allvarligt önskar freden, bör först göra detta klart genom handling; han måste förklara sig beredd att under någon som helst form närma sig fienden, d. v. s. träda i mänskliga, rättsliga relationer till honom.

En sådan handling är i varje ögonblick möjlig, den beror på en enda.

Naturligtvis kunna de påbörjade förhandlingarna, då det hänger på biläggandet av två partiets tvistigheter, komma på sned, om det ena av de två partierna uppställer orimliga fordringar. Men även om det är riktigt, att sluta fred endast på vissa villkor, är det dock brottsligt att i och för sig underordna fredsförhandlingarna fredsvillkoren.

Vi hoppas att alla länders kvinnor, upplysta genom den sista tidens händelser, måtte ena sig om följande fordran: i betraktande av att freden aldrig kan komma för tidigt, i betraktande av att varje stund är den rätta stunden för återställande av freden, eller för att försöka göra det, fordrar kongressen obetingat av de krigförande regeringarna omedelbart inledande av fredsförhandlingar och förpliktar sig att med alla medel, petitioner, flygskrifter, möten, utbreda begreppet om en fred på samförståndets grundval.

II. Utbredande av förtroende och samförstånd.

Fred är icke möjlig utan sinnenas lugnande. Men ensamt lugnandet är icke nog. Sinnena måste avrusta och övervinna hatet.

Nu uppstår emellertid hatet, som i närvarande stund förblindar alla själar, liksom krigsviljan själv, genom att man inte förstår att skåda kriget i ansiktet och att bedöma det för vad det är.

Varje samvete böjer sig undan för kriget. För att finna sig till rätta med mördandet, i vilket han tar del, måste

varje mänska ge sin motståndare skuld för detta. För att icke vara tvungen att avsky sig själv och sina gärningar, måste var och en göra sin fiende till föremål för sin avsky.

Å ena sidan är fienden ensam ansvarig för kriget, å andra sidan är fienden den enda orsaken till krigets alla ogärningar. "Ni har velat kriget." — "Ni överträder reglerna för krigföringen." Så lyda anklagelserna, som i det oändliga slungas från den ena sidan över till den andra.

Varje folk är i god tro, att inte det velat kriget. När nu kriget en gång utbrutit, drar varje folk den slutsatsen, att motståndaren velat det.

Det gäller att utan uppskov bekämpa denna villfarelse, annars kommer hatet aldrig att upphöra.

Det gäller att göra klart för var och en, att fienden lika litet velat kriget som man själv.

Men det gäller också att avslöja och höja anklagelser mot de krigssträvanden, som äro verksamma inom alla folk, regeringarnas ärelystnad, den hemliga diplomatiens ränkspel, politiska och finansiella intressen, kapitalistisk och kolonial konkurrenskamp. Det gäller att genom dessa bevisbara fakta fastställa folkens oskuld.

Med hjälp av historien måste även visas, att de fredssinnade folken gjort sig skyldiga till likgiltighet, att de på grund av andlig feighet och tröghet ha låtit sig bedragas. Det måste framhållas, att kriget hade kunnat undvikas och att en varaktig fred inte kan utgå ur detta.

De franska kvinnorna begära, att

en straffande undersökning måtte offentligt företagas mot alla regeringar, och de äro försäkrade om att den kommer att resultera i ett frikännande av alla folk.

Vi hoppas att alla nationella grupper vilja förena sig med oss i att stödja följande fordran: att alla offentliga och enskilda förklaringar och anklagelser, som sammanhånga med orsakerna till kriget och ansvaret för kriget, uppskjutas tills material för ett opartiskt bedömande samlats; att en opartisk undersökning officiellt vidtages, ledd av en internationell kommission, inom vilken alla krigförande och neutrala nationer äro företrädade och vilken, buret av en fullkomligt neutral anda, behandlar frågan om krigsorsaken fullt vetenskapligt; att denna undersökning måtte resultera i ett formellt uttalande, som befriar mänsklighetens samvete från lögn och förtal.

Kan genom en liknande akt ett opartiskt friande av folkens andel i krigets förbrytelser fastställas?

Vi svara: nej! Vi veta att kriget är den stora förbrytelsen, ur vilken alla förbrytelser födas. Vi veta, att det icke gives något rättfärdigt krig, något mänskligt, något förmänskligt krig. Man får inte göra kriget den äran att betrakta grymheterna som oväntade illgärningar och ohyggligheter.

Kriget är sig självt en grymhet, detta måste oupphörligen upprepas; detta är sanningen om kriget.

De handlingar, som man älskar att beteckna med ordet grymhet, äro i själva verket endast krigets nödvändiga och allmänt erkända följder. Att förklara krig betyder att på samma gång

förklara grymheter. Vi vilja inte veta av någon skenhelighet i detta avseende. Där mänska slår mänska, har han redan nått det ondas yttersta gränns, och inte först genom slaktandet av kvinnor, sårade och barn.

Vi vilja inte försöka att uppräta någon lista över grymheterna eller fastställa förövandet av dessa grymheter. Listan ordnar sig själv, och vi äro säkra, att den blir lång nog och att de fakta den upptager äro verklighetstroga.

När en gång krigsförklaringsens förbrytelse är begången och soldaterna störtats i kampens helvete kunna de icke längre anklagas. Det onda de föröva kommer icke från dem. Glömska och förlåtelse, ömsesidig förlåtelse, måste de enskilda och folken här bjuda; häri och endast häri ligger rättfärdighet.

Därför uttala vi i detta avseende, i motsats till vad vi fordrade i fråga om krigsorsakerna, den önskan: att ingen ny undersökning med avseende på de under kriget av de krigförande begångna grymheterna måtte igångsättas; att kvinnorna på allt sätt måtte bemöda sig om att utplåna minnet av grymheterna; att de oförtröttat må bekämpa den krigshetsande propaganda, vilken, i det den ständigt åberopar sig på de av motståndaren begångna excesserna, bortleder vårt hat från det enda till hat berättigande, kriget.

III. Säkerställandet av freden.

Ännu återstår frågan om en varaktig fred, den kommande freden.

Framför allt måste kvinnorna gent emot denna fråga ta sig tillvara för en dubbel fara, som de hitintills icke vetat

undvika: de få icke försumma sin nuvarande uppgift, som är att söka bringa kriget till ett stillestånd, på det att de måtte kunna gripa fatt på sin kommande uppgift. De böra därför icke förlora sig i förtidigt sökande efter medel att förhindra ett kommande krig (konstituerandet av världens förenade stater, internationell skiljerätt o. s. v.). Må vi överlåta detta åt de officiella pacifisterna och regeringarna. Det är tids nog att bekymra sig om organisationen av den varaktiga freden, när fred åter råder i världen.

Men ett medel finnes, varigenom redan nu varaktigheten av den kommande freden kan förberedas: det andliga arbetet. Varje åtgärd mot det nuvarande kriget eller ett kommande krig beror på den uppfattning av kriget, som man bekänner sig till.

Det nuvarande kriget har emellertid visat, att de meningar, som kvinnorna under fredstiden bildat sig om kriget — såsom förövrigt alla pacifister gjort det —, varit förvirrade och obestämda.

Härigenom förklaras också delvis att deras krig mot kriget misslyckats. Dessa meningar måste nu eller aldrig revideras.

Misstaget har varit, att man inrymt en skillnad i fråga om krig, mellan ett rättfärdigt och ett orättfärdigt krig, mellan försvarskrig och anfallskrig. Så länge de framhärda i denna villfarelse, kunna män och kvinnor i god tro alltjämt begära mördandets förlängande.

I dessa dagar, då vi, alla länders kvinnor, åtminstone i våra tankar och vår innersta vilja, äro förenade, måste vi erkänna våra misstag och våra fel! Ha vi modet att redan nu säga ut sanningen om kriget och att utan vacklande

eller skonsamhet pröva grunden för våra nya lära!

I fråga om detta framlägger kongressens franska sektion följande resolution:

Kvinnorna, vittnen till det nuvarande kriget och den allmänna förändring, som därunder inträtt hos även de flesta av deras meningsmotståndare ifråga om kriget, vilket dessa senare vid utbrottet betraktade som ett medel till förverkligande av sitt frihetsideal, till och med fredsideal, förklara, i betraktande av att mänskligheten från nu måste utan förbehåll avvisa kriget, såsom den avvisar mördande mellan enskilda individer, måste utesluta det ur sin tankevärld och alla sina förutsättningar, måste vägra att på något sätt erkänna det, även där det gäller att skydda och bevararätt—kvinnorna, säga vi, förklara, att de för framtiden tillbakavisa varje särskiljande av rättfärdigt och orättfärdigt krig och förpliktiga sig att beteckna varje tillflykt till krig som en skamlig och brottslig handling.

Även om det teoretiskt, från utgångspunkt av berättigat nödvärn, kan tyckas riktigt att medgiva en skillnad mellan den som angriper och den som försvarar sig, förklara alla länders kvinnor, med vunnit erfarenhet genom samma upplevelser, som sin mening: att alla nationer nu måste gemensamt bära ansvaret för kriget; att år 1914 alla regeringar, trots bedyranden om fredsvilja, i själva verket börjat krig för att vinna övervalde; att det moderna kriget, då det appellerar till nationen i dess helhet, alltid måste för folket framställas som försvarskrig; att alla regeringar, då de med samma skicklighet begagna sig av

denna lögn, också även lyckas i att framställa det krig, i vilket de inveckla sina folk, som ett försvarskrig; att verkligen år 1914 samtliga folk uppriktigt trott sig föra ett försvarskrig; att därför från denna stund varje folk måste vägra att delta i ett krig, även om det framställles för dem som försvarskrig.

Själva skonade från det direkta krigandet, förpliktiga sig kvinnorna från denna stund att viga sitt liv åt utbredandet och vidmakthållandet av de idéer, som ensamma kunna förlösa mänskligheten från kriget. I medvetande om denna uppgifts svårighet, men i övertygelse om att de endast härigenom kunna befria världen, förbinda de sig att i allt sitt görande, enskilt och offentligt, utan återvändo bedriva propaganda härför, tillstående att de betrakta detta som en ny religion. De ha för avsikt att överallt, där de trängt in i det offentliga eller politiska livet, främst och enigt bilda ett fredsparti, vad männen, till och med socialisterna, icke vågat göra.

Kringblick.

Framtidens rikedom. Det är inget nytt, att när nöden pressar tillvaratages det som annars föraktas. Märkvärdigt är det således icke, att i dessa tider kvinnornas arbete utom hemmet blivit eftersökt och värderat. Det är helt enkelt samhällsmaskineriet, som inte kunde hållas i gång, om kvinnorna inte nu varit redo att gripa in på alla områden, däribland på sådana, som förut varit absolut stängda för dem — därför att det föregavs, att de ej dögo.

Bra nog differera emellertid uppfattningarna om hur man i framtiden — den underbara, hägrande framtid, då det åter skulle råda fred —

skall ställa sig till kvinnornas anspråk på att inte utan vidare skjutas undan från de olika arbetsgrenar de kommit in i. Den gamla, gamla åsikten hänger i: de måste tillbaka till hemmet, till sin rätta plats, det nuvarande är ett undantagstillstånd, vilket som sådant tillåtit exceptionella anordningar. Icke ens den hårda tuktomästare, som denna eländets tid är, har öppnat deras ögon, som i fråga om kvinnorna tro, att allt är gott sådant det varit i urminnes tider.

En och annan ser dock vad klockan är slagen. Ser kvinnornas arbetsproblem i sammanhang med hela den historiska utvecklingen, någotsom annars på grund av häpnadsväckande närsynthet totalt ignoreras.

Ett intressant exempel på vad en man med öppna ögon i fråga om denna sak har kommit till är M. Léonard Rosenthal, en fransman som intar en framskjuten ställning i administrationen av sitt lands kommersiella och industriella liv. På eget initiativ och nu främst för att under den närmaste svåra tiden tillgodogöra så många krafter som möjligt för yrken och industrier har han i Paris bildat en sorts yrkesskola för kvinnor. Ecole Rachel heter detta institut, som upp- tar utbildning i diverse yrken, såsom tillverkning av löständer, förut ett uteslutande manligt yrke; fotografisk retuschering, hittills i Frankrike ute-

slutande utövad av österrikare; ortopediska upp- sättningar, något som särskilt nu på grund av kriget kommer att bli mycket vinstgivande; m. m. Teoretisk undervisning ges i kemi och kirurgisk mekanik.

M. Rosenthal tänker emellertid icke endast på det närvarande. I en artikel i *La Française* utvecklar han sina planer på att för framtiden tillvarataga den stora "civila armé", som han nämner de yrkesarbetande kvinnorna och som han anser representera framtidens stora ekonomiska rikedom. Hans förhoppning är, att franska staten skall inse nödvändigheten och vinsten av att äga yrkesutbildade skickliga kvinnliga arbetare och genom inrättande av yrkesskolor liknande hans egen öka landets producenter i avsevärd grad. Enligt den beräkning han gjort av kostnaderna för den kompletta utbildning i de yrken hans skola upp- tar, skulle staten genom ett anslag av en miljon francs kunna ge 15,000 kvinnor den kunskap de behöva för att komma i en självständig ekonomisk ställning. Han menar, att detta vore gott inte endast för kvinnorna själva utan för staten. -- En ganska enkel slutsats, men som det i alla fall tyckes litet svårt att komma till. Varför skulle inte de 15,000 kunna lita till hemmens försörjning? Svaret ges — inte minst av kriget!

Om Siri Zöllers Arbete.

I.

I inledningen till en i Boströmsförbundets skriftserie för 1911* intagen, av fil. och teol. kandidaten Emilia Fogelklou "inledd och sovråd" skrift av Siri Zöller f. Bergman, ger oss inledarinnan en kortfattad översikt av förf:s liv och av det arbete, varåt hon ägnat de sista åren av sin levnad. Efter att under mer än tjugu år ha sysslat med renskrivandet av såväl det, som i egentlig mening kallas

*N:o 29, Adolf Johnsons förlag, pris 1 kr.

"Arbetet", som av de detsamma åtföljande brev, dagböcker m. m., har även jag, med anknytning till det föregående och därtill uppmanad av mina närmaste, besjälats av en önskan att liksom på förhand söka intressera allmänheten för detta manuskript. Bäst tror jag mig kunna nå detta mål genom att i allmänhetens händer lägga vad jag anser vara "nyckeln" till detta stora, i sin helhet eljest rätt obegripliga arbete.

Det var i ett hem i ordets djupaste och vackraste betydelse, som Siri Bergman växte upp. Gammal och ung, allvar och lek möttes där, och musik, en musik så rik, mångsträngad, att det tycktes som om själva den gamla prästgården med alla dess invånare, dess släkt och vänner och hela dess idylliska omnejd spelat med däri. Vinteraftnarna i det stora förmaket med brasa, musik och högläsning vid lampan, allt detta måste på barnasinnet göra ett djupt intryck. Böcker i mängd funnos i hemmet, egna och lånade av goda vänner, på svenskt och utländskt tungomål. Man läste, funderade och diskuterade, detta senare isynnerhet med "Pappa"*, som så småningom blev centrum i hemmet. Ty om också mor**, mormor och två äldre systrar voro medel vid danandet av Siris karaktär — hon säger t. ex. i sitt arbete om sig själv, att hon från barn- domen var obegåvad och sovande, men att hon genom de märkliga personligheter, bland vilka hon vuxit upp, fått en allt mera vaken blick för livet —, så är det dock kring "Pappas" person, som detta något bildat sig, som jag med ett lånat namn vill kalla "Dunkersandan". Som Siri ända till det sista låter oss förstå, att hennes arbete vilar på den grund, som lagts hos henne av "Dunkers- andan", så må det tillåtas mig att här något längre uppehålla mig vid den, som kan betraktas som representanten för denna "anda", nämligen vid "Pappa". Begåvad icke allenast med egenskaper

*) Axel Theodor Bergman fil. lic. och teol. jubeldokt., prost i Dunkers och Lilla Malma församlingar.

***) Mathilda Helena Bergman, den rikt begåvade systemen till konstnären prof. F. W. Scholander.

sådana som vishet, mildhet, fridsamhet och kärlek, kärlek till de sina och alla människor, kärlek till kung och fosterland med dess lag och rätt, samt kärlek, tro och lit till Gud, visar sig "Pappa" för oss även som en den nya tidens människa med "ljus och öppen blick inför livets strömdrag, villig att alltid lyssna till nytt som till gammalt och till att pröva sanningshalten däri — till ständig fördjupning och förnyelse även för honom själv". Av "Pappa" fingo de tre äldsta systrarna huvudsakligen sin skolbildning, och med hans hjälp "genomarbetades och diskuterades i sällsynt intressegemenskap de svåraste och nog så tunglästa originalarbeten i filosofi, naturvetenskap och historia, innerligast och noggrannast dock av Pappa och Siri, "själ av min själ", som han kallar henne. För helhetsintryckets skull måste här även omnämnas, att "Dunker" i vida kretsar var beryktat för sin äkta nordiska gästfrihet.

Från fädernehemmet överflyttades Siri till sina i närheten boende ungdomsvänner för att läsa med deras tre små gossar. Deras lungsjukefarvarens sällsynt stark personlighet, som ständigt grubblade över sanningsproblemet i livet. Här började, som Siri själv säger, "hennes sannings liv att för första gången röra på sig", men så ensidigt, att det endast blev till plåga för henne själv och för hennes vänner. (Det är här, som hon har den inre upplevelse, som blir till en av hörnstenarna i hennes arbete.) Husfadern dör och Siri reser med hans änka och de tre gossarna, som vän och hjälp, till Schweiz, Clarens.

Här bland de mäktiga alperna vid

Genfersjöns strand låg den "pension", Mury Monnaie, där Siri skulle möta sin lycka i den djupe och ädle Egon Zöllers skepnad. Även han var lungsjuk, och det var liksom under dödens dubbla skugga — en av de små gossarna låg livsfarligt sjuk — som Egon och Siri hade funnit varandra, men någon framtid tillsammans vågade de då ej tänka på. Men härligt var nuet i de sköna nejderna, och Siri kände hur hennes längtande sanningsliv genom samvaron med Egon fick ökad växt och blom. Till Egon förde Siri den boströmska filosofien och sin musik, genom den förstnämnda fingo de sin djupa, andliga gemenskap och genom den senare en självständig ställning åt Egon och, efter mycken kamp och många svårigheter, det egna lilla hemmet i Egons fosterland, Tyskland, som Siri sedan efter Egons död utbytte mot Sverge.

Kärlek till människorna var ett av Egons lösenord, och av kärlek till människorna började Siri sitt "arbete". Egon rycktes helt plötsligt ifrån henne under en ämbetsresa, men genom sin besegrade sorg älskade hon nu människorna och hela världen med än större kärlek, även då, när hon stod där ensam med sitt grusade hopp om att kunna hjälpa människorna med sitt arbete.

Under det sista året av Siri Zöllers liv, var hennes hjärna tidvis omtöcknad. På en av de allra sista "ljusa" mellantiderna sade hon: "Jag står färdig att mottaga all slags prövning från Livets hand — sjukdom, vissheten om mitt arbetes misslyckande, och annat, — endast sinnets sjukdom kan jag ännu icke mottaga med ödmjukhet, därför

att bördan då lägges på andras skuldror och jag ingenting kan göra själv."

Men livet fordrade icke längre detta offer av Siri. Endast någon vecka till, och hennes på djupet av hennes själ liggande önskan "att få bli förenad med Egon i ett annat liv" hade gått i uppfyllelse, och det hjärta, som så varmt ömmat för människornas väl, hade upphört att klappa.

*

Vad är väl då huvudändamålet med det arbete, åt vilket Siri Zöller under stora försakelser ägnade de sista åren av sitt liv? Härpå har hon själv givit ett klart och bestämt svar, som lyder: "Att finna en väg till sanningen (Gud), som alla kunna vandra".

Redan från sin tidigare ungdom berättar Siri om, att hon under några "korta stunder" fått erfara, huru hon genom sorg och bedrövelse, men med tro och lit till Gud, hade i jublande lycka liksom lyfts upp till Guds egen himmel, "en väg som de troende allt ifrån kristendomens början och ända in i våra dagar vandrat och ännu vandra", säger hon. Men som ett äkta barn av den nya tiden, förstod hon, att den vägen skulle nu tusenden och åter tusenden varken vilja eller kunna vandra. Huru skulle de väl då kunna bliva delaktiga av den lycka, som under "några korta stunder" varit hennes, och som nu, av livet ytterligare bekräftad, var hennes? Och med otaliga tankar, och dessa tankar prövade på Egons, hennes makes liv, fick hon slutligen klart för sig, att denna lycka måste ligga "i det levande livet självt". Med tålig och seg ihärdighet förde hon då ut sitt sökande över

livets alla områden. Resultatet av detta sökande blev, att utvecklingen fordrade syn för en ny historisk livslag,* en lag, som hon fann nu höll på att bryta sig en väg in i livet till de efter sanning törstande människornas hjälp. Med Siris ord säger oss denna lag: "att vi i det yttre livet hava en vän, som så småningom gör oss mogna att kunna älska vår nästa som oss själva och Gud över allting även från vår sinnliga naturs ståndpunkt, när vi följa denna natur blott i den mån den överensstämmer med den sanning, som talar till oss ur det inre livet". — Och Siri säger vidare: "Först när alla människor icke vilja taga något steg efter den inre insikten, innan detta även blivit bekräftat av den yttre sanningen, först då har bryggan blivit slagen över avgrunden mellan det sinnliga och det andliga, och människorna skola då i livet finna ro, glädje och harmoni. De behöva då icke längre avstånga sig från livet för att leva i Gud, utan de skola tvärtom finna, att Gud fullast träder dem till mötes i det jordiska livet, i dess kärlek och i dess vetande."

Det är likväl icke allenast "den nya historiska livslagen", d. v. s. "livetsjälv", som Siri Zöller letat fram åt oss, utan även något annat, nämligen sättet hur denna lag skall kunna bli oss den "medlare", som, "även utan att vi veta därom", skall kunna föra oss tillbaka till Kristi lära och därigenom till Sanningen-Gud. Och nu komma vi till Siri Zöllers egen livslag, som ställer en ovillkorlig fordran på oss, att vi vid vårt

bedömande, vår handling ställa oss liksom frågande till livet: Hur är här "rätt för mig, rätt för dig och rätt för alla andra samt rätt, oberoende av mig, dig och alla andra?"

*

Hur hade Siri kommit till denna sin livslag?

Siri Bergman visade sig nästan ända från barnåren som som en stark och originell personlighet. Bland de mest framträdande dragen i hennes karaktär måste man lägga märke till en omutlig sanningskärlek, en ovanlig osjälviskhet och en på djupet liggande, stor anspråkslöshet. Detta till trots kunde hennes bedömande av personer och förhållanden ofta vara både förhastat och orättvist. Själv menade hon här, att när hon kände sig icke vilja annat än sanningen, så måste hon väl vara på rätta vägen. Första impulsen till en ändring härvidlag gavs av hennes käraste ungdomsvänner. Men mäktigast verkade dock det exempel, som mötte henne i hennes make. Med förvåning lyssnade Egon till hennes hastiga och obetänksamma omdömen. "Hur kan du så fort förstå och vara färdig att bedöma?" var hans ständiga, undrande fråga. Slutligen måste Siri också inse, att här var något nytt, som hon förut icke haft blick för. Egon vågade vänta och fråga, innan han kom med sitt omdöme, sin handling. "Det intresserade honom lika mycket att fråga sig till andras rätt som sin egen, och svaret mottogs nästan med lika stor tillfredsställelse, antingen det var andras eller egen rätt, som avgick med segern", säger Siri. Men när han frågat sig till rätten över alla rätter, Sanningen, så

*) Siri Zöller visar nämligen i sitt arbete att Sanningen vid nya skeden i historien uppenbarar sig för oss i form av nya, "livslagar" eller "medlare".

ville, ja, fordrade han, att alla i ödmjukhet skulle böja sig inför densamma.

Det måste dock här anmärkas, att Egon icke från början av deras samvaro stod så fast och klar inför Siris hastiga omdömen som här skildrats. Hennes iver grumlade hans blick och drog honom delvis med sig. Men i den härliga frihet till individuell utveckling, som deras "enhet i sanningen" fordrade och gav, återfann Egon snart sig själv och den väg till att förstå och älska människorna, som från hans tidigaste ungdom omedvetet varit hans och som just därför kunde vakna till liv igen, emedan Siri genom "Dunkersandan", Boström och honom själv gick samma väg. Även hon gjorde detta i början omedvetet, men sedan, då hennes arbete ju vilade på denna väg, fullt medvetet. Som exempel på vad jag här ovan sagt, vill jag berätta, att jag, då jag ett par år efter deras giftermål för första gången kom tillsammans med Egon, lade märke till det bestämda, men milda sätt, varmed han häjdade Siris väl kända iver. Men jag lade också på samma gång märke till den väl kända humor, varmed hon upptog hans förebräelse och gav honom rätt. Humorn gällde nog här den övertygelse, som växte sig allt starkare hos henne, att "om också kärleken till honom gav henne förmåga att allt mera se på förhållandena och på andras sanning", så hade också han först genom kärleken till henne fått förmåga "att hålla just vid sin egen sanning gentemot andras".

Man förstår här, att Egon måste bliva personifikationen av Siris livslag. Först omedvetet och sedan medvetet blev han

hennes största hjälp att leva det liv, som högst skattades av dem båda, det liv, där den av den frågande ståndpunkten prövade Sanningen blev deras ledstjärna.

När Siri sedan började sitt stora arbete "att söka en väg till Sanningen, som alla kunde vandra", var det Egons frågande ståndpunkt till livet, som kom henne att finna den sedan överallt av henne begagnade prøvostenen eller hennes livslag: "rätt för mig, rätt för dig" o. s. v.

Denna lag skulle kunna hjälpa oss i alla livets förhållanden, kunna användas av alla slags människor, oberoende av olika åsikter och trosformer eller om inga sådana funnos. Siri säger här: "må alla komma med sina små stenar för att hjälpa till med uppbyggandet av Sanningens tempel, duga de ej, så falla de ju bort." — "Om blott någon ville börja att använda min livslag", önskar hon. "Om den goda viljan därtill endast finnes, och parad därmed den frågande i stället för den dömande ståndpunkten, så måste man gå framåt om man än till det yttre misslyckas, — ty man kan ju även lära av sina misstag." — "Tycker man sig under sina bemödanden liksom sitta fast, kommer man till 'bönen' — formulerad eller alldeles utan form."

Själv lärde Siri att allt intensivare leva efter sitt arbetes lag, främst därför, att Egon uttalade som sin mening, att om hon icke kunde göra detta, så kunde han aldrig få något förtroende till hennes arbete. Detta, att leva efter sitt arbetes lag, blev också Siri Zöllers stora tröst, när livet tog ifrån henne hoppet om hennes arbetes framgång. Och underbar är den utveckling vi få bevittna hos

henne under hennes arbetes fortgång. Att denna utveckling tog ett märkligt språng framåt efter hennes makes död, antydde vi härovan, "hon älskade då människorna och hela världen med ännu större kärlek än förut". Men vi märka här, att så fullt och rikt som hennes liv med Egon fortfarande är, så beror detta dock icke därpå, att hon dväljes med honom i "högre rymder", utan därpå, att hon liksom hämtar ned både honom och "fullkomlighetens rike" och för dem med sig in i livet. De närmaste åren efter Egons död, var han också ständigt i Siris mun, emedan hon menade, att han var illustrationen till hennes livslag. Som exempel på hennes vidare utveckling må man med ett av de första breven hon skriver till mr Karl Pearson* i London, där den dömande ståndpunkten ganska mycket kommer till synes, jämföra ett av hennes allra sista, till redaktör H. Z. i München,** så inse vi, att den som skrivit detta, av rörande undergivenhet inför Livets stränga fordran på uppgivande av egen rätt fyllda brev, måste, trots sin mänskliga ofullkomlighet, ha kommit "fullkomlighetens rike" så nära som man kan det här på vår jord. Som exempel på vad jag här sagt, vill jag anföra några utdrag ur detta brev: "— — — Mitt heligaste, min hela strävan att giva människorna Sanningen (Gud), sådan som livet från fall till fall visar mig, att den ligger närmast, och i vilken strävan jag känner mig vara så ett med Egon, att han, trots sin död i tiden, lever vidare med mig

i en allt större klarhet, denna strävan tyckes du förakta och misskänna. — — — Skulle det vara mig möjligt att på ett naturligt sätt skriva till dig, sedan du uppriktigt sagt, att du tror, att jag ibland kan låta vara att söka efter det bästa sättet att handla i livet självt, endast för att följa mina känslor? Kunde ett umgänge mellan oss överhuvud vara möjligt, frågade jag mig, då du visade mig kärlek utan förtroende till mig? — — — På en gång föll mig följande in: Ditt kärleksfulla brev av den $\frac{3}{11}$ visade ju tydligt, att du icke hade den minsta aning om, att du genom ditt brev av den $\frac{3}{11}$ gjort mig den djupaste orätt. Det hade således skett ofrivilligt! Jag hade återfunnit räddningen, det eviga bandet mellan oss. Inför det ofrivilliga böjer jag mig med bidande hopp, ty i det ofrivilliga anar jag den goda Viljan, som vill alla människors och hela världens lycka, och som kan giva oss den. Emedan jag är ett med min älskade Egon däri att vilja alla människor och hela världens lycka utan att äga förmågan att giva denna lycka efter min önskan, så kan jag endast därigenom befrämja denna lycka, att jag böjer mig inför det ofrivilliga, varhållst det möter mig. Under långa år måste jag böja mig inför detsamma under gestalt av Egons trogna opposition mot mitt arbete. Och nu måste jag åter böja mig inför detsamma, då det möter mig i ditt misstroende — Då jag vunnit det hoppet, att ditt misstroende till mig kan föra människorna (och således också dig) närmare sanningen, sedan jag vunnit detta hopp, känner jag mig icke längre sårad av ditt misstroende, jag har kommit till lugn i mitt inre och kan nu lika

*Antagl. professor, förf. till "The Ethic of Free thought" m. m.

** Ej avsänt.

naturligt skriva till dig som förut och även umgås med dig, om du icke kan ändra åsikt. När tiden kommer, att det är det bästa för alla, att ditt misstroende upphör, då skall det också upphöra, liksom Egons opposition upphörde,

när rätta tiden därtill kom. — — —
— — — Säkerligen har jag gjort dig hundrade gånger mera ont än du mig, Innerligt hoppas jag, att också du kan finna din tröst däri, att det har skett ofrivilligt.“
B. v. B.

Notiser från bokvärlden.

Hofsta från trettonhundralets mitt till år nittonhundrasjutton. Av Louise Stenbock f. Mörner. C. E. Fritzes kungl. hovbokhandel.

Till de arbeten på godshistoriens område, med vilka grevinnan Stenbock tidigare dokumenterat sig, sluter sig värdigt boken om Hofsta. Genom forskning i olika arkiv har författarinnan lyckats komma de medeltida ägareförhållandena på spåren och följer i kortfattad framställning gårdens öden från det den första gången nämnes i Vadstena klosterböcker fram till våra dagar.

Det är dock först fram på sextonhundralet, som Hofsta blir bebyggt till sätesgård. Bland de ägare, som haft sin varelse där, skymtar Märta Berndes, hovmästarinna vid Carl XI:s hov, belyst av de anteckningar hon nedskrivit i sin bönbok, och den myndiga sjuttonhundraletsfrun Katharina von Berchner. Den nuvarande ägarinnan, som återbördat sitt barndomshem, har vackra traditioner att fullfölja, närmast från sin fars och mors tid. Greve Carl Mörner och hans maka, Sally Fries, voro båda klarsynt verksamma för gårdens och sina underhavandes bästa.

Det är ägarinnan, grevinnan Ulla von Arnold f. Mörner, som tagit initiativet till historiken över sin gård, och många vackra interiörer i det rikt illustrerade arbetet vittna om den smak, med vilken hon inrett det. Hon är att lyckönska till att för Hofsta ha funnit en så kunnig och god skildrare som Louise Stenbock. S. L—D.

Ur armodets värld av Gust. Ad. Helsingius. Åbo Tryckeri- och Tidningsaktiebolag.

Krigscensuren, uppvuxen till gagn för sitt speciella elände, befattar sig synbarligen icke med det eländesproblem denna bok uppställer. Obeskuren har den nått hit över Finlandsgränsen. Troiligen finner man syssländet med detta samhällsöndas ofarligt nog, ett onödigt pjoskande med fattigfolks förhållanden. Vad har det för betydelse mot storpolitik och världskrig!

Överhuvud taget är det just detta, att man inte funnit nödigt befatta sig med armodets värld, som gjort att den fått fortbestå inom vårt samhälle med så mycken skräck och jämmer. De som reagerat och spritt vetskap om den utgöra det fåtal, som något gjort för att råda bot för eländet. Gust. Ad. Helsingius är en av dessa. Som fattigvårdsinspektör för Finland under närmare ett 30-tal år har han haft tillfälle att direkt handlande ingripa mot den slentrianmässigt arbetande fattigvården till hjälp för armodets barn. Den bok han nu skickat ut är även med sina realistiskt givna, starkt gripande skildringar ett led i hans kamp mot dessa oefferrättliga förhållanden och förtjänar att läsas även hos oss, som sannerligen ej heller stå med rena samveten i denna sak. "Änkan Olssons hemortsrätt" till exempel — en av bokens fyra berättelser — kunde fått samma tragiska förlopp även på denna sidan Bottenhavet och "Två mödrar" här mötts av liknande erfarenheter. E. K—N.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål ..... att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4.)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter inflytna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.

Ledig annonsplats!

Annonser för HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 9783

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 9783

Anna Bengtsons Kappaffär

KULLAGATAN 21, HÄLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45 & 32 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

Innehåll:

Nog! Av *Metta Greger*.

Rösträttsdagen 1917.

Kvinnornas krig mot kriget.

Kringblick.

Om Siri Zöllers Arbete. I. Av *B. v. B.*

Notiser från bokvärlden.

Ledig annonsplats!